

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

Заснований у 1999 р.

Випуск 27

СУМИ
ДВНЗ "УАБС НБУ"
2009

Видання зареєстровано у Міністерстві юстиції України.
Свідчення про держреєстрацію КВ № 13434-2318Р від 26.09.2007

Рекомендовано до друку вченою радою Державного вищого
навчального закладу "Українська академія банківської справи
Національного банку України", протокол № 2 від 23.10.2009

Редакційна колегія збірника:

д-р екон. наук, проф. А.О. Єпіфанов
(головний редактор);
д-р екон. наук, проф. С.М. Козьменко
(заступник головного редактора);
д-р екон. наук, проф. С.П. Ярошенко;
д-р екон. наук, проф. М.І. Макаренко;
д-р екон. наук, проф. І.В. Сало;
д-р екон. наук, проф. Л.В. Кривенко;
канд. екон. наук, доц. Л.П. Чижов;
д-р екон. наук, проф. І.О. Шкільник
(відповідальний секретар)

До збірника увійшли статті, що висвітлюють питання розвитку вітчизняної
банківської системи. Окремі праці присвячені методологічним, організаційним
та нормативно-правовим аспектам функціонування національної банківської
системи на сучасному етапі.

Збірник розрахований на фахівців і науковців банківської та фінансової
систем, керівників і спеціалістів підприємств усіх форм власності, аспірантів
та студентів навчальних закладів.

УДК 336.71(477)
ББК 65.9(4 укр)262.1

© ДВНЗ "Українська академія банківської справи
Національного банку України", 2009

ЗМІСТ

Черняк О.І., Кучерук Л.В. ВИКОРИСТАННЯ БАЙЄВСЬКИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ	6
Шкільник І.О. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ	21
Долгалева М.А. РОЛЬ ІНОСТРАННИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ В УМОВИХ КРИЗИСА	29
Скаско О.І., Крупка М.І. МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ РЕПУТАЦІЇ БАНКІВ І ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ВКЛАДНИКІВ	32
Золотарева О.А., Минченко А.А. ПРОБЛЕМА МАКРОЕКОНОМІЧЕСКОГО ДІАГНОЗА	39
Новик Т.В., Новик А.Н. РАЗВИТИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ	51
Пересадык Г.О., Величко С.В. МАРКЕТИНГОВА ТОВАРНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	56
Световцева Т.А., Меркулова Н.С. РАЗВИТИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОГО ПОТЕНЦИАЛА БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ С ПОЗИЦИИ УКРЕПЛЕНИЯ ЕЕ КАПИТАЛЬНОЙ БАЗЫ	63
Степаненко А.І. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ	75
Тимофеев Л.П. ТЕОРИИ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ	85
Филатов Б.Г. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОПЕРАЦИОННОГО РИСКА В БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ	92
Фролов С.М. БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	98
Костромской М.В. ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МОДЕЛИ ХАРРОДА-ДОМАРА ПРИ РАЗРАБОТКЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА	106
Богданов О.В., Романова В.А., Слободяник Ю.Б. ИНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ НА ОСНОВІ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІГУ	116
Жінко М.Б. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІПОТЕКИ В УКРАЇНІ	120
Ермошенко А.М. СТРАХОВЕ ЦАХРАЙСТВО ЯК ДЖЕРЕЛО ВИНИКНЕННЯ ЗАГРОЗ У ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИКІВ І БАНКІВ	124
Карапетян О.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ УКРАЇНИ	132
Китаева А.Е. ЦЕЛЬ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ БИЗНЕСА КАК ОРИЕНТИР ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ВИДА СТОИМОСТИ	138

Червякова С.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВІПЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ІРО НА МІЖНАРОДНИХ ФОНДОВИХ МАЙДАНЧИКАХ.....	269
Вареник В.М. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ.....	276
Шаповалов О.О. ПЕРЕДУМОВИ Й ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	282
Шахова О.В. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТИМУЛЮВАННЯ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ БАНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	291
Гузь М.М. ВРАХУВАННЯ ВПЛИВУ "АГЕНТІВ" У ПРОЦЕСІ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ БАНКУ НА ОСНОВІ ІЄРАРХІЧНОЇ МОДЕЛІ ЕФЕКТІВ.....	300
Журавка О.С. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	306

Козьмук Н.І. ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ В ПЕРІОД ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	146
Конопліна Ю.С. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УМОВИ І ХАРАКТЕР ПРАЦІ ЯК ФАКТОР ЗМІН У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....	153
Кундра-Висоцька О.П., Андрухів Н.Б. ОЦІНКА ЗДАТНОСТІ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ.....	162
Леонов С.В. ВПЛИВ РІВНЯ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	168
Кравчук Г.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	178
Недільська Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ.....	184
Падалко А.О. РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	192
Пигнастий О.М., Заруба В.Я., Новак С.Н. АНАЛІЗ УСТОЙЧИВОСТІ МАКРОПАРАМЕТРОВ ТЕХНОЛОГІЧЕСКОГО ПРОЦЕСА ПРОИЗВОДСТВЕННО-ТЕХНИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ.....	199
Подолька О.І. ПОДХОДИ К ЕКОНОМІЧЕСКОЇ ОЦІНКЕ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЗДАНИЯ ЕДИНОГО ФРОНТ-ОФИСА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖБ В ГОРОДЕ.....	206
Проценко О.Л. ДО ПИТАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ МАЙНА ВІД СТИХІЙНИХ ЛИХ.....	211
Рожкова Е.М. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ СКЕРУВАННЯ ПОТОКІВ ПЛАТЕЖІВ ДО БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ.....	219
Сениш І.П. ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	227
Балацький Є.О. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ І ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА.....	234
Дмитренко Д.М. НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕГЛЯДУ БАЗОВИХ ПРИНЦИПІВ УГОДИ БАЗЕЛІ ІІ З УРАХУВАННЯМ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	238
Сорокіна П.В. ЗАСТОСУВАННЯ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ В УПРАВЛІННІ ВНУТРІШНЬОЮ СКЛАДОВОЮ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	243
Фрасинюк А.М. СИСТЕМА ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙ: 1990-2000 рр.....	257
Хмельярчук М.І. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	262

Список літератури

1. Гвардин, С. В. IPO: стратегия, перспективы и опыт российских компаний [Текст] : учебник / С. В. Гардин. – Вершина, 2007. – 264 с. – ISBN 978-5-9626-0308-7.
2. Нагіевич, О. Стан та перспективи розвитку IPO в Україні [Текст] / О. Нагіевич // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 11–12.
3. Шкарпова, О. Спецпроект "Корпоративні фінанси": життя після IPO [Текст] / О. Шкарпова // Український діловий тижневик "Контракти". – 2007. – № 3.

Summary

The author analyzed the theme of initial public offering of native companies at various international stock markets. The advantages and disadvantages of foreign stock markets according to IPO are characterized here.

Отримано 16.12.2009

УДК 339.72.053:336(477)

В. М. Вареник, аспірант

Дніпропетровського університету економіки та права

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

У статті аналізується платіжний баланс України за 9 років. Виявляються основні причини та джерела припливу і відтоку капіталу. Визначаються основні напрямки в діяльності держави щодо управління грошовими потоками за допомогою платіжного балансу.

Ключові слова: платіжний баланс, рахунок поточних операцій, фінансовий рахунок, прямі іноземні інвестиції, експорт та імпорту товарів і послуг, відтік і приплив капіталу.

Постановка проблеми. Платіжний баланс є головним статистичним документом, що відображає зовнішньоекономічні операції держави. Його стан має важливі наслідки для її економіки. Стан торгового і платіжного балансів має великий вплив на валютний курс і валютну політику держави. За останні роки в платіжному балансі України спостерігається дефіцит ресурсів, який негативно впливає на економіку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом платіжного балансу займається НБУ України, який і надає аналітичні огляди з оцінки стану платіжного балансу України.

Питання диспропорцій у платіжному балансі, концепції поглинання і макроекономічного балансу, що визначають оптимальні величини сальдо поточного рахунку, розроблені й описані у працях таких учених, як О. Адедеджі, С. Александер, М. Артис, С. Бесанджер, Р. Брукс,

Р. Гест, Р. Глік, Дж. Грубер, С. Едвардс, П. Ісард, Х. Іто, С. Калдерон, Т. Кано, К. Каса, П. Кашин, Дж. Кемпбелл, К. Кент, Т. Крюгер. Теоретичними й практичними проблемами досягнення рівноваги зовнішніх платежів займалися такі російські науковці та вітчизняні дослідники: Ю. Василенко, К. Данилова, О. Кіреєв, Є. Корнієнко, Л. Красавіна, З. Лудішин, І. Пузанов, О. Рогач, Т. Унковська, А. Філіпенко, Н. Шаповаленко, В. Шевчук, Т. Шемет та інші.

Не вирішені раніше частини проблеми. Питання, пов'язані з вибором найефективніших інструментів коригування зовнішніх дисбалансів платіжного балансу за різної економічної ситуації в країні, залишаються недостатньо розробленими, що й зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті – проаналізувати платіжний баланс України за 9 років і визначити основні напрями управління грошовими потоками на рівні держави за допомогою платіжного балансу.

Виклад основного матеріалу. Основні завдання дослідження:

- проаналізувати основні статті платіжного балансу України за 9 років;
- визначити експортну або імпорتنу спрямованість країни;
- виявити основні джерела припливу і відтоку капіталу країни;
- визначити напрями управління грошовими потоками держави за допомогою платіжного балансу.

Аналіз платіжного балансу України показує, що це імпоротно-орієнтована країна. Як показує рис. 1, за 9 аналізованих років спостерігається зростання експорту й імпорту товарів і послуг.

Характерними ознаками аналізованого періоду є те, що в інтервалах з 1999 до 2004 року експорт і імпорту здійснювалися практично на одному рівні з переважанням обсягів експорту, але в 2006 році спостерігалось значне перевищення імпорту над експортом.

Аналізуючи основні статті платіжного балансу України (рис. 2), бачимо, що позитивне сальдо рахунку поточних операцій спостерігалось з 1999 до 2006 року. У 2006 році вперше з 1999 року зафіксовано від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу в розмірі 1,6 млрд. дол. США (–1,5 % до ВВП), у 2005 році воно було позитивним і становило 2,5 млрд. дол. США (2,9 % до ВВП).

Перевищення темпів зростання імпорту товарів і послуг над експортом у 2006 році становило 8,8 в.п., вперше за останні 7 років в Україні сформувалося від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу у розмірі 3,1 млрд. дол. США (у 2005 році воно було додатним і становило 671 млн. дол. США). Вже до 2008 сальдо рахунку поточних операцій було від'ємним [3].

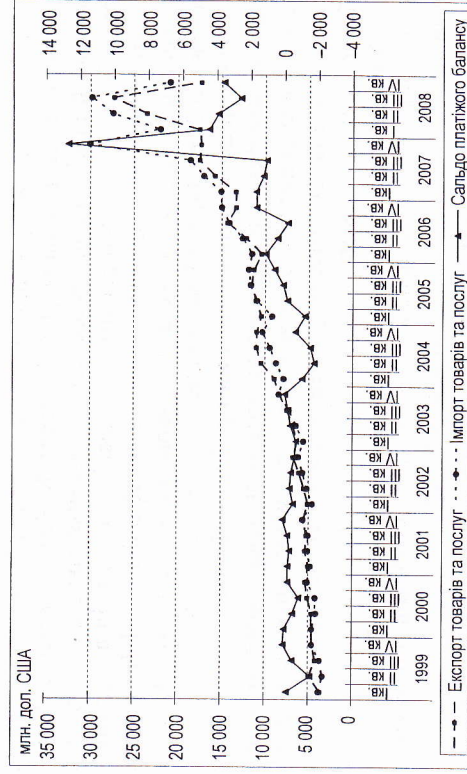

Рис. 1. Обсяг експорту та імпорту товарів і послуг України за 1999-2008 рр.*

*Розраховано автором на основі статистичних даних.

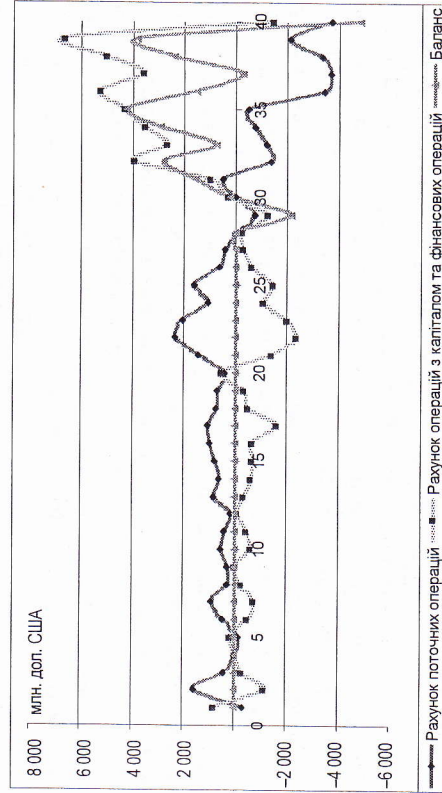

Рис. 2. Основні статті платіжного балансу за 1999-2008 рр.*

*Розраховано автором на основі статистичних даних.

За 2007 рік від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу збільшилось порівняно з 2006 роком в 3,7 раза та становило 5,9 млрд. дол. США. Зовнішній товарообіг у 2007 році зріс порівняно

з попереднім роком майже на третину (32,7 %) та досяг 110,3 млрд. дол. США. Внаслідок збереження високих цін на світових ринках на сировину та стабільний попит на продукцію вітчизняного машинобудування у країнах СНД відбувалось нарощування експортних поставок. Основним чинником збільшення обсягів імпорتنих операцій стало активне розширення як споживчого, так і інвестиційного внутрішнього попиту. Прискорене зростання імпорту спричинило формування значного від'ємного сальдо торгівлі товарами у розмірі 10,6 млрд. дол. США, що вдвічі перевищило рівень 2006 року [3].

У цілому за 2008 рік від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу збільшилось до 11,9 млрд. дол. США, або 6,7 % від ВВП (порівняно з 5,3 млрд. дол. США та 3,7 % від ВВП у 2000 році), насамперед через зростання дефіциту товарного балансу (до 16 млрд. дол. США) та від'ємного сальдо доходів (до 2 млрд. дол. США) [3].

Щодо рахунків операцій із капіталом і фінансових операцій, то його сальдо до 2006 року було від'ємним. Але з 2006 до серпня 2008 року значення цього сальдо різко зросло і було додатковим за рахунок прямих і портфельних інвестицій.

Протягом 2006 року сальдо фінансового рахунку (без урахування резервів) становило 3,7 млрд. дол. США (у 2005 році воно становило 8,1 млрд. дол. США з урахуванням надходження 4,8 млрд. дол. США від приватизації ВАТ "Криворізьсталь"). Визначальною особливістю фінансового рахунку в 2006 році були найвищі за останні 6 років обсяги надходжень довгострокових ресурсів (прямих іноземних інвестицій, довгострокових негарантованих кредитів та єврооблігацій) [3].

Стосовно сукупного балансу, то його значення до 2006 року було нульовим, у I кварталі 2006 року – від'ємним, але до III кварталу 2008 р. стало додатковим за рахунок додаткового сальдо рахунку операцій з капіталом і фінансових операцій.

За 2007 рік сальдо фінансового рахунку (без урахування резервів) сформувалось додатним у розмірі 15,8 млрд. дол. США, причому значні обсяги припливу довгострокових ресурсів спостерігались протягом усього року [3].

У 2008 році сальдо фінансового рахунку сформувалось додатним (у розмірі 9,5 млрд. дол. США), що на 37,1 % менше, ніж у 2007 році (15,1 млрд. дол. США). Таке скорочення відбулось за рахунок відтоку коштів у IV кварталі 2008 року (6,1 млрд. дол. США), який сформувався вперше за останні 2,5 року і зумовлений впливом фінансової кризи на економіку України. Дефіцит довіри на світових фінансових ринках у цілому, навіть більшою мірою до України, обумовив таке: зменшення припливу довгострокових ресурсів і високі обсяги повернення короткострокових кредитів нерезидентам, відтік іноземної готівки з банківської системи [3].

Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій в Україну за 2008 рік оцінено в 9,7 млрд. дол. США, що на 5 % більше, ніж у 2007 році (9,2 млрд. дол. США). Світова фінансова криза позначилася насамперед саме на обсягах надходжень прямих іноземних інвестицій. У IV кварталі 2008 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій становив всього 934 млн. дол. США, що в 3,5 раза менше, ніж в середньому за три попередні квартали [3] (рис. 3).

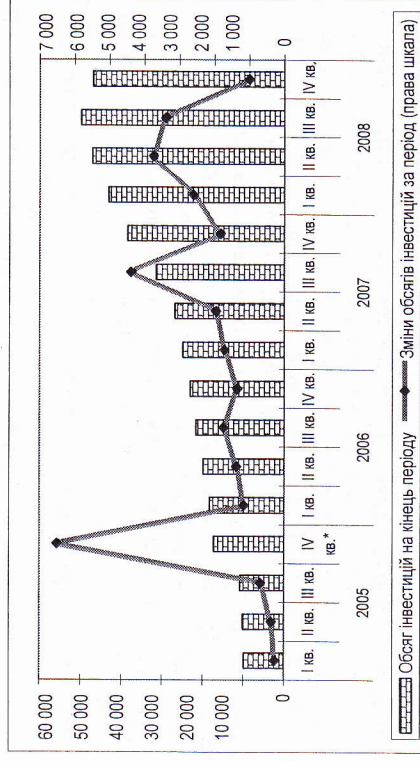

Рис. 3. Прямі інвестиції в економіку України за період 2005-2008 рр., млн. дол. США

* 3 урахуванням надходження засобів від приватизації "Криворіжсталі" і продажу банку АППБ "Аваль".

Незважаючи на кризу, фінансовий сектор залишався найбільш привабливим для іноземних інвесторів: його частка в прирості прямих іноземних інвестицій за 2008 рік оцінена в 69,2 % (за 2007 рік – 38 %).

Загальний обсяг накопичених прямих інвестицій в Україну за станом на 31.12.2008 становив 46,81 млрд. дол. США, з яких 90,9 % припадало на акціонерний капітал. У розрахунку на одну особу обсяг прямих іноземних інвестицій становив 1 014 дол. США, що на 23,5 % більше, ніж на початок року [3].

Висновки. Швидке зростання української економіки протягом останніх п'яти років було пов'язане із значним припливом капіталу. У 2004-2008 рр. ВВП України збільшувався в середньому на 6,4 % щорічно, а зовнішній борг країни за цей період збільшився в 4,4 раза – з 23,8 до 105,4 млрд. дол. (на 1 жовтня 2008 року). Такими ж темпами зростали і прямі іноземні інвестиції – за попередні п'ять років їх обсяг

збільшився в 4,5 раза – до 37,6 млрд. дол. Але з IV кварталу 2008 року ситуація змінюється [2].

Проведений аналіз показує, що фінансова криза суттєво позначилася на стані платіжного балансу України. Скорочення імпорту та експорту товарів і послуг, зниження припливу іноземних інвестицій у країну та дефіцит сальдо платіжного балансу призвели до нестачі ресурсів у країні та змусили уряд країни звертатися до додаткових джерел фінансування бюджету і покриття дефіциту платіжного балансу. З жовтня 2008 року почався активний відтік капіталу з України. У 2009 році відтік його продовжується. Про його масштаби можна судити за розміром інтервенцій НБУ на міжбанківському ринку: у січні для заповнення дефіциту валюту регулятор продав 1,6 млрд. дол., в лютому – 1,7 млрд. дол.

Різне збільшення негативного сальдо за поточними операціями викликає обвальне падіння обмінного курсу, що вносить хаос до зовнішньоекономічних операцій країни, що й сталося в Україні у 2008 р. Тому коли мова йде про рівновагу платіжного балансу, в центрі уваги виявляються насамперед за все дефіцит поточного платіжного балансу (якщо він утворився) і сильні коливання його сальдо.

Можна виділити такі основні дії державної політики на скорочення відтоку капіталу з країни та боротьби з від'ємним сальдо платіжного балансу:

- 1) обмеження імпорту і підвищення експорту, що призведе до досягнення позитивного сальдо платіжного балансу. Застосування прямого контролю (наприклад, через кількісні обмеження), митні та інші збори, заборона або обмеження на перетікання за рубеж доходів по іноземних інвестиціях і грошових трансфертів приватних осіб, різке скорочення безвідплатної допомоги, вивозу короткострокового і довгострокового капіталу;
- 2) боротьба з корупцією в інвестиційній діяльності. Іноземні інвестори починають залишати Україну, причиною тому є не тільки економічна криза, але й високий рівень корумпованості українських чиновників;
- 3) зменшення доларизації економіки, щоб не допустити глибоких потрясінь, пов'язаних з відтоком інвестицій;
- 4) контроль за вивозом капіталу в офшорні зони.

Список літератури

1. Економіка [Текст] : учебник / под ред. А. С. Булатова. – Издание 3-е, перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2001. – 557 с.
2. Кравчук, К. Він обіцяв повернутися [Текст] / К. Кравчук // Український діловий тижневик "Конtrakти". – 2009. – № 12. – С. 10–12.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Summary

The balance of payments of Ukraine for 9 years is analyzed. The principal reasons and sources of inflow and outflow of capital are revealed. The basic directions in the state activities aimed at cash flow management by the use of balance of payments are determined.

Отримано 16.12.2009

УДК 330.155:330.101

О.О. Шаповалов, Управління Національного банку України
у Дніпропетровській області

ПЕРЕДУМОВИ Й ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

У статті визначено проблему сучасної фінансової кризи в умовах розвитку глобалізаційних процесів у світовій фінансовій системі. Проведено аналіз передумов та особливостей фінансової кризи. Розглянуто проблему прояву фінансової кризи в Україні.

Ключові слова: фінансова криза, банківська система, кредитування, інвестиційний банкінг, ризик-менеджмент.

Постановка проблеми. В умовах світової економічної кризи та значного погіршення стану національної економіки банківська система України стала першою жертвою, яка не здала відновити виконання своїх функцій без здійснення продуманих та адекватних заходів щодо її реформування.

Точною відліку світової фінансової кризи, яка стала початком глобальної економічної кризи, прийнято вважати 15 вересня 2008 року, коли про свою неплатоспроможність повідомив один із найбільших інвестиційних банків США – Лєгман Бразерс (Lehman Brothers). Саме після цього чітко проявилися процеси, які дали змогу досягнути масштаби нинішньої кризи та з'ясувати її загальні закономірності [7]. Саме цей день став початком розпаду "карткового будинку", збудованого фінансовими інститутами на ринках акцій, державних і корпоративних облігацій, золота, валютних і сировинних ринках. Необмежений розвиток фінансової системи призвів її до трагічних наслідків.

Початком української фінансової кризи слід вважати день, коли перед відділеннями та філіялами "Промінвестбанку" вишикувались нескінченні черги вкладників, налякані закликами про його неплатоспроможність. Причиною став саме розвиток фінансової системи.

Якщо б у 2006 році когось нью-йоркському інвестиційному банку сказали, що через 2 роки фінансова система світу зазнає, на думку

експертів, найбільшої з часів Великої депресії 1927-1929 років кризи [2; 4; 9; 11], причиною якої стане його безпосередня діяльність, спрямована на сьогоднішній результат, він би посміхнувся. Саме американська банківська система, яка домінувала у світовій, призвела до світової фінансової кризи, в системі якої закладені ті причини, які до неї призвели.

Аналіз останніх публікацій. Серед останніх публікацій, присвячених проблемам банківської кризи, слід відзначити роботи [1-3; 7]. Криза на світовому фінансовому ринку продемонструвала вразливність національних банківських систем [5]. Пошук шляхів покращення ситуації у банківській сфері [3; 5; 6] можливий лише на основі глибокого аналізу процесів у царині світових фінансів, наслідком яких став крах фінансової системи. Огляд та аналіз наукових робіт [1; 5], присвячених фінансовій кризі, показав, що деякі питання, пов'язані насамперед з аналізом причинно-наслідкових зв'язків, розглянуті недостатньо.

Мета статті. Враховуючи високу актуальність проблеми та наявність низки нез'ясованих питань, метою даного дослідження є встановлення особливостей прояву сучасної банківської кризи задля підвищення ефективності державних важелів управління та зменшення негативного впливу фінансової кризи на підставі більш глибокого розуміння сутності економічних процесів.

Виклад основного матеріалу. Скасування у 1999 році закону Гласса-Стігалла, який був прийнятий Конгресом США у 1933 році, дозволило комерційним банкам займатися інвестиційним бізнесом. Саме це у банківській системі США створило умови для розвитку кризового процесу. Тут треба мати на увазі, що інвестиційна банківська система – це олігополістичний ринок, який контролюється невеликою кількістю великих інвестиційних та інвестиційних підрозділів комерційних банків. Вони за своєю суттю є фінансовими посередниками, які поєднують покупців і продавців, застосовуючи для цього широке коло як прямих, так і похідних фінансових інструментів. Ще одна особливість полягає у складі пасивів інвестиційних банків – це не депозити, це облігації та позики від інших фінансових установ. Отже, у разі банкрутства того ж Lehman Brothers не постраждав жоден вкладник цього банку, бо в нього їх просто немає. Але в той же час банкрутство Lehman Brothers завдало удару багатьом іншим банкам світу, деякі з яких його не витримали, бо саме вони мають розраховуватися зі своїми вкладниками. Інвестиційні банки як фінансові посередники, спрямовані на отримання прибутку у короткостроковому періоді довгострокової стратегії, просто неможливі, коли у вас недостатньо як власних, так і довгострокових коштів (капітал дорівнює, наприклад, 3 млрд. доларів при активах у 500 млрд. дол.). Більшість своїх доходів

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

Випуск 27

Редактори:

Г.К. Булахова

Г.М. Нужеєнко

Технічне редагування

І.О. Кругляк

Комп'ютерна верстка

Н.А. Височанська

Відповідальність за фактичні помилки, достовірність інформації та точність викладених фактів несуть автори. Статті опубліковані мовою оригіналу.

Усі права застережено. Посилання на матеріали збірника обов'язкові.

Збірник наукових праць затверджено постановою президії ВАК України від 10.11.99 № 3-05/11 як наукове фахове видання України

(Бюлетень ВАК України, № 4, 1999 р., перелік № 3)

Підписано до друку 25.12.2009. Формат 60х90/16. Обл.-вид. арк. 16,8.
У м. друк. арк. 19,63. Папір офсетний. Гарнітура Times.

Тираж 300 пр. Вид. № 965

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи Національного банку України”
40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57

Свідцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК, № 3160 від 10.04.2008

Надруковано на обладнанні Державного вищого навчального закладу
“Українська академія банківської справи Національного банку України”
40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57

ДО ВІДОМА АВТОРІВ

Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” видає збірник наукових праць “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України”, що визнаний ВАК України як наукове фахове видання з високою

Редакційна колегія запрошує до співпраці авторів і зокрема увагу, що статті, надіслані для публікації у збірнику, повинні бути оформлені згідно з вимогами п. 3 постанови Президії ВАК України № 7-05/1 від 15.01.2003 “Про підвищення вимог до фахових видань, внесення до переліків ВАК України”, ГОСТ 7.5-88 та ГОСТ 7.1-2006, ДСТУ ГОСТ 7.80:2007.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РУКОПІСУ НАУКОВОЇ СТАТТІ

До редакції рукописи наукових статей подаються віддруковані на папері та текстовими файлами електронною поштою або на магнітному носії (дискеті 3,5, диску).

Авторський рукопис наукової статті повинен містити такі структурні частини (з дотриманням вказаної послідовності):

- 1) індекс Універсальної десятикової класифікації (УДК);
- 2) відомості про автора (прізвище, ініціали, вчене звання і вчений ступінь, місце роботи, населений пункт);
- 3) стислий заголовок;
- 4) анотацію мовою оригіналу (не більше 75 слів);
- 5) ключові слова;
- 6) текст статті, який містить обов'язкові елементи: постановка проблеми; аналіз останніх досліджень і публікацій; не вирішені раніше частини проблеми; мета статті; виклад основного матеріалу; висновки;
- 7) список використаної літератури (в алфавітному порядку), складений відповідно до вимог. На всі першоджерела повинні бути зроблені посилання у тексті. Порядковий номер першоджерела проставляється у квадратних дужках. Першоджерела подаються мовою оригіналу. Посилання на неопубліковані роботи не допускаються;
- 8) коротку анотацію (Summary) англійською мовою (не більше 75 слів).

Максимальний обсяг статті – до 10 аркушів, віддрукованих з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм). Міжрядковий інтервал – 1,5. Кегль (розмір) шрифту – 14 pt. Параметри сторінки (поля): зверху, знизу, справа – 20,0 мм; зліва – 30,0 мм. Сторінки обов'язково повинні бути пронумеровані олівцем (у правому нижньому куті).

Автор обов'язково повинен ретельно вчитати рукопис і на останній сторінці поставити свій підпис і дату. У випадку, коли авторів декілька, рукопис підписують усі автори.

Файл готується за допомогою текстового редактора Microsoft Word.

У файлі не використовуються стилі тексту, сторінки не нумеруються. Слова друкуються без переносів. Шрифт – Times New Roman.

Всі нетекстові об'єкти створюються за допомогою вбудованих засобів Microsoft Word:

формули – редактора Microsoft Equation (меню: Вставка / Об'єкт / Microsoft Equation), діаграми та графіки – Мастера діаграм (меню: Вставка / Рисунок / Діаграма), структурні схеми – інструментів панелі рисунка.

Допускається: для формул – редактор Math Type, для діаграм і графіків – Microsoft Excel (з параметром вставки Діаграма).

Весь графічний матеріал повинен бути мінімальним за обсягом, чорно-білого кольору, заповнення виконуються штрихуванням.

Відповідальність за науково-методичний рівень статей, обґрунтованість висновків, достовірність фактів несуть автори.

Публікація матеріалів здійснюється мовою оригіналу. Редакція залишає за собою право редагування поданих матеріалів.

Дотримання авторами викладених вимог прискорить публікацію надісланих матеріалів.

Редакційна колегія